«ՀԱՍՏԱՏՈՒՄ ԵՄ»

ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվան
տնտեսագիտության ինստիտուտի տնօրենի
ժամանակավոր պաշտոնակատար,
տնտեսագիտ. թեկնածու
Լ.Ն.Սարգսյան
25 մարտի 2022թ.

ԿԱՐԾԻՔ
ԱՌԱՋԱՏԱՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ

Գոհար Գավրուշի Սարգսյանի «Իրացվելիության ֆինանսական կառավարման հիմնախնդիրները տնտեսության իրական հատվածի կազմակերպություններում (Արցախի Հանրապետության սննդի արտադրության կազմակերպությունների նյութերով)» թեմայով ատենախոսության վերաբերյալ, ներկայացված Ը.00.03 – «Ֆինանսներ, հաշվապահական հաշվառում» մասնագիտությամբ տնտեսագիտության թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման համար

Մասնակցում էին՝ Ռոբերտ Սարինյան՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, պրոֆ., Տիգրան Հարությունյան՝ տնտեսագիտ. դոկտոր, Լիլիթ Սարգսյան՝ տնտեսագիտ. թեկնածու, Քրիստինե Բաղդասարյան՝ տնտեսագիտ. թեկնածու, Սվետլանա Դալլաքյան՝ տնտեսագիտ. թեկնածու, Բելլա Գաբրիելյան՝ տնտեսագիտ. թեկնածու, Գրիգոր Մանուկյան՝ տնտեսագիտ. թեկնածու, Գևորգ Հարությունյան՝ տնտեսագիտ. թեկնածու

ԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅԱՆ ԹԵՄԱՅԻ ԱՐԴԻԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Շուկայական տնտեսության պայմաններում տնտեսության իրական հատվածի կազմակերպություններում իրացվելիության բարձրացումը մի կողմից, իսկ շահութաբերությանը՝ մյուս կողմից, տնտեսական կարևորագույն խնդիրներից են: Թե՛ իրացվելիության և թե՛ շահութաբերության ոչ բավարար մակարդակները կարող են հանգեցնել կազմակերպությունների ֆինանսական անկայունության:

Իրացվելիության ֆինանսական կառավարման խնդիրն առաջանում է ֆինանսական սահմանափակումների խստության ուժեղացման և ընկերության վճարունակության գնահատական տալու անհրաժեշտության պատճառով: Շուկայական տնտեսության պայմաններում կազմակերպության ֆինանսատնտեսական գործունեության կարևոր խնդիր է կազմակերպության ֆինանսական կայունության և վճարունակության ապահովումը:

ԱՀ իրական հատվածի կազմակերպություններում ներկայումս անհրաժեշտություն է ձևավորվում իրացվելիության, վճարունակության և շահութաբերության մակարդակների միջև հավասարակշռության պահպանումը, որպեսզի կազմակերպության տնտեսական գործունեությունը չտուժի

անվճարունակության կամ էական ֆինանսական ռիսկերի առկայության պատճառով, ինչը կարևորում է իրացվելիության ֆինանսական արդյունավետ կառավարման գործիքակազմի կիրառում: Այդ ամենով էլ պայմանավորված է ատենախոսության թեմայի արդիականությունը:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ՆՊԱՏԱԿԸ ԵՎ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Ատենախոսության նպատակն է ներկայացնել Արցախի Հանրապետության տնտեսության իրական հատվածի կազմակերպությունների իրացվելիության ֆինանսական կառավարման բարելավման ուղիներ, որոնք կնպաստեն ոլորտում ֆինանսական կառավարման արդյունավետության բարձրացմանը: Այդ նպատակի իրականացման համար ատենախոսությունում առաջադրվել են հետևյալ խնդիրները.

- կատարել սննդարդյունաբերության կազմակերպությունների ֆինանսատնտեսական ցուցանիշների վերլուծություն, և բացահայտել ոլորտում առկա ակտիվների իրացվելիության մակարդակի ձևավորման առանձնահատկությունները,
- մշակել կազմակերպությունների իրացվելիության ցուցանիշների և ֆինանսական ռիսկի փոխկապակցման ֆինանսական կառավարման համակարգ,
- գործոնային գնահատումների միջոցով ներկայացնել ֆինանսական լծակի և ակտիվների իրացվելիության ազդեցության մակարդակների հավասարակշռման կառավարման մեխանիզմ,
- ռեգրեսիոն վերլուծության միջոցով բացահայտել իրացվելիությունն ու գործարար ակտիվությունը բնութագրող ցուցանիշների միջև եղած հնարավոր սերտ կապերը,
- իրացվելիության պաշարի ապահովվածության տեսանկյունից մշակել տնտեսության իրական հատվածի կազմակերպություններում ֆինանսական ռիսկերի կանխարգելման կառավարման մեխանիզմ:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ ԵՎ ՆՈՐՈՒՅԹԸ

Ատենախոսության գիտական նորույթն է հանդիսացել Արցախի Հանրապետության սննդի արդյունաբերության կազմակերպությունների իրացվելիության ֆինանսական կառավարման բարելավման ուղիների մշակումը: Մասնավորապես.

- սննդարդյունաբերության կազմակերպությունների ֆինանսատնտեսական ցուցանիշների վերլուծության արդյունքում մեկնաբանվել են ոլորտում առկա ակտիվների իրացվելիության մակարդակի ձևավորման առանձնահատկությունները, որի հիման վրա առաջարկվել են իրացվելիության ֆինանսական կառավարման մեթոդաբանական մոտեցումներ,
- տնտեսության իրական հատվածի կազմակերպությունների ֆինանսական արդյունքների և իրացվելիության փոխկապակցված գնահատումների

հիման վրա բացահայտվել է, որ դրամական միջոցների շրջանառության արագացման հիման վրա ապահովելով շահութաբերության և ներդրումային գրավչության աճի միտումներ, միաժամանակ մեծանում է իրացվելիության ռիսկը, ինչը ստեղծում է կարճաժամկետ պարտավորությունների մարման անկարողության և անվճարունակության ձևավորման էական ռիսկեր:

- մշակվել է տնտեսության իրական հատվածի կազմակերպությունների իրացվելիության ցուցանիշների և ֆինանսական ռիսկի փոխկապակցման ֆինանսական կառավարման համակարգ՝ գործոնային գնահատումների միջոցով հնարավորություն ստեղծելով հավասարակշռել ֆինանսական լծակի և ակտիվների իրացվելիության ազդեցության մակարդակները, և կառավարել ֆինանսական պաշարների ապահովվածությունը,
- ռեգրեսիոն վերլուծությամբ բացահայտվել են իրացվելիության և գործարար ակտիվության ցուցանիշների միջև սերտ փոխկապվածություններ, որով հնարավորություն է ստեղծվում կիրառել ֆինանսական ռիսկերի կառավարման արդյունավետ գործիքներ, և իրականացնել իրացվելիության պաշարի ապահովվածության հիմնավոր գնահատումներ:

ԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ատենախոսությունը բաղկացած է ներածությունից, երեք գլուխներից, եզրակացություններից, օգտագործված գրականության ցանկից և հավելվածներից: Այն ընդգրկում է 29 գծապատկեր, 56 աղյուսակ: Աշխատանքը շարադրված է 169 մեքենագիր էջի վրա՝ առանց հավելվածների:

Ներածությունում հիմնավորվել է թեմայի արդիականությունը, ներկայացվել են հետազոտության նպատակը և խնդիրները, օբյեկտը և առարկան, տեսամեթոդական և տեղեկատվական հիմքերը, հետազոտության գիտական նորույթները, գործնական նշանակությունը, ինչպես նաև հետազոտության արդյունքների փորձարկումն ու հրապարակումները:

Ատենախոսության առաջին՝ ***«Իրացվելիության ֆինանսական կառավարման տեսական հիմքերը»*** գլխում ուսումնասիրվել և ներկայացվել են «իրացվելիություն» և «վճարունակություն» եզրույթների վերաբերյալ տարբեր մոտեցումները, բացահայտվել է իրացվելիության տնտեսական բովանդակությունը, ներկայացվել են կազմակերպության վճարունակության և իրացվելիության գնահատման հիմնական բացարձակ և հարաբերական ցուցանիշները, ակտիվների և պասիվների դասակարգման, ինչպես նաև հաշվեկշռի իրացվելիությունը որոշելու համար կիրառվող տարբեր մոտեցումները: Այնուհետև անդրադարձ է կատարվել կազմակերպության իրացվելիության և վճարունակության կառավարման մեթոդներին:

Ատենախոսության երկրորդ՝ ***«Իրացվելիության ֆինանսական կառավարման գնահատականը տնտեսության իրական հատվածի կազմակերպություններում (ԱՀ սննդի արտադրության***

կազմակերպությունների նյութերով)» գլխում կատարվել է ԱՀ սննդի արտադրության ոլորտի կազմակերպությունների վիճակի ընդհանուր գնահատում: Հեղինակի կողմից իրականացվել է ԱՀ արդյունաբերության /մասնավորապես՝ սննդի արտադրության/ ոլորտի առևտրային կազմակերպությունների գործունեությունը բնութագրող որոշ հիմնական ցուցանիշների դինամիկայի վերլուծություն, ուսումնասիրվել և ներկայացվել է ԱՀ արդյունաբերական ոլորտի, իսկ այնուհետև՝ ԱՀ սննդի արտադրության կազմակերպությունների ֆինանսական արդյունքները բնութագրող ցուցանիշների դինամիկան, իրականացվել է Արցախում գործող կազմակերպությունների ակտիվների և պասիվների դինամիկայի ուսումնասիրություն, գնահատվել է ԱՀ սննդի արտադրության ոլոր կազմակերպությունների ընթացիկ և հեռանկարային իրացվելիությունը՝ բացարձակ մեծությամբ, որից հետո, ֆինանսական գործակիցների օգնությամբ իրականացվել է իրացվելիության մանրամասն վերլուծություն, ինչպես նաև ԱՀ սննդի արդյունաբերության կազմակերպությունների համար ընթացիկ իրացվելիության նորմատիվային արժեքի հաշվարկ:

Ատենախոսության երրորդ՝ ***«Կազմակերպության իրացվելիության կառավարման արդի հիմնախնդիրները և բարելավման հեռանկարները (ԱՀ սննդի արտադրության կազմակերպությունների նյութերով)»*** գլխում ուսումնասիրվել է կազմակերպության իրացվելիության գնահատման ցուցանիշների գործող համակարգը և տրվել ֆինանսական կառավարման գնահատականը, ներկայացվել են շահութաբերության ցուցանիշները և իրականացվել է ԱՀ սննդի արտադրության կազմակերպությունների շահութաբերության ամփոփ ցուցանիշների հաշվարկը: Ֆինանսական պարբերաշրջանի, շահութաբերության և իրացվելիության ցուցանիշների կապը բացահայտելու նպատակով՝ ԱՀ սննդի արտադրության կազմակերպությունների ֆինանսական հաշվետվությունների տվյալների հիման վրա կազմվել են ռեգրեսիոն մոդելներ:

Ատենախոսության ***«Եզրակացություններ»*** բաժնում ընդհանրացվել և ամփոփվել են հետազոտության հիմնական արդյունքները:

ԴԻՏՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Ատենախոսությունում առկա են մի շարք թերություններ, որոնց վերաբերյալ կարելի է նշել հետևյալ ***դիտողությունները***.

1. Ատենախոսության 1.2 «Կազմակերպության վճարունակության և իրացվելիության գնահատման հիմնական ցուցանիշները» ենթագլխում հեղինակի կողմից ներկայացված 1.2.8., 1.2.9 և 1.2.11 բանաձևերը հատագա շարադրված նյութում գործնական չեն հաշվարկվել: Ստացվում է, որ դրանք ունեն դասագրքային բնույթ:
2. Ատենախոսության 2.1 «ԱՀ սննդի արտադրության ոլորտի կազմակերպությունների վիճակի ընդհանուր գնահատումը» ենթագլխում ներկայացված է դեբիտորական և կրեդիտորական պարտքերի դինամիկան և կատարված է վերլուծությունը, ընդհանուր առմամբ, ԱՀ կազմակերպությունների և ԱՀ արդյունաբերության ոլորտի

կազմակերպությունների համար, սակայն առանձին չի ներկայացվել մշակող, այդ թվում՝ սննդի արդյունաբերությունը:

3. Ատենախոսությունն ավելի կշահեր, եթե հեղինակի կողմից դիտարկվեր նաև «դինամիկ իրացվելիությունը», ինչպես նաև հաշվարկվեր դրա արդյունավետությունը:
4. Ատենախոսության «Եզրակացություններ» բաժնի 10-րդ կետը՝ «Իրացվելիության ցուցանիշները ավելի խորը ուսումնասիրելու նպատակով և ԱՀ իրական հատվածի (Օսննդի արտադրության օրինակով) կազմակերպությունների իրացվելիության ֆինանսական կառավարման հիմնախնդիրները բացահայտելու համար իրականացվել է իրացվելիությունը բնութագրող ցուցանիշների հաշվարկ և գնահատում», լրացուցիչ հիմնավորման կարիք ունի, քանի որ այն պետք է բխեր ատենախոսության հիմնական արդյունքներից և նորույթից:
5. Ատենախոսության 3.1 պարագրաֆում ներկայացվել է աղյուսակ, որը վերաբերում է ԱՀ սննդի արտադրության կազմակերպություններում գծային.ռեգրեսիոն մոդելների պարամետրերի կապերի փախառնչությանը: Կատարված հաշվարկը կլիներ առավել ամբողջական և գիտական, եթե հեղինակը այդ կախվածությունները ներկայացվեր մաթեմատիկական գործոնային մոդելների և դրանց քանակական գնահատման տեսքով:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Ներկայացված դիտողությունները չեն ազդում հետազոտության արդյունքների վրա և չեն նվազեցնում աշխատանքի գիտական արժեքը:

Գ. Գ. Սարգսյանի թեկնածուական ատենախոսությունն իրենից ներկայացնում է ինքնուրույն և ամբողջական հետազոտություն: Հեղինակը հանդես է բերել մասնագիտական և վերլուծական անհրաժեշտ մակարդակ, ինչի մասին են վկայում բուն ատենախոսությունը և դրանում ստացված արդյունքները: Ներկայացված սեղմագիրը համապատասխանում է ատենախոսության բովանդակությանը և ընդգրկում է աշխատանքի կարևորագույն դրույթներն ու արդյունքները: Հետազոտության հիմնական դրույթներն արտացոլված են հրապարակված վեց գիտական աշխատանքներում:

Այսպիսով, Գոհար Գավրուշի Սարգսյանի՝ «Իրացվելիության ֆինանսական կառավարման հիմնախնդիրները տնտեսության իրական հատվածի կազմակերպություններում (Արցախի Հանրապետության սննդի արտադրության կազմակերպությունների նյութերով)» թեմայով ատենախոսությունը համապատասխանում է «ՀՀ-ում գիտական աստիճանաշնորհման կանոնակարգի» 6- րդ և 7-րդ կետերին, ինչպես նաև թեկնածուական ատենախոսություններին ներկայացվող ՀՀ ԲՈԿ-ի պահանջներին, իսկ դրա հեղինակն արժանի է Ը.00.03 – «Ֆինանսներ, հաշվապահական հաշվառում» մասնագիտությամբ տնտեսագիտության թեկնածուի գիտական աստիճանի շնորհմանը:

Ատենախոսությունը քննարկվել է ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտի՝ որպես առաջատար կազմակերպության, «Ատենախոսությունների քննարկման և կարծիքների ներկայացման» հանձնաժողովի նիստում (25.03.2022թ., արձանագրություն թիվ 7):

ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվ. գիտաշխատող տնտեսագիտության թեկնածու, դոցենտ **Մ.Մանուչարյան**

ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվ. ՏԻ գիտաշխատող, տնտեսագիտության թեկնածու **Ս.Դալլաքյան**

ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի ՏԻ գիտաշխատող տնտեսագիտության թեկնածու, դոցենտ Մ.Մանուչարյանի և նույն ինստիտուտի գիտաշխատող տնտեսագիտության թեկնածու Ս.Դալլաքյանի ստորագրությունների իսկությունը «հաստատում եմ»՝

ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվ. ՏԻ գիտ.քարտուղար, տնտեսագիտության թեկնածու, դոցենտ **Ք.ՅուԲաղդասարյան**

«25» մարտի 2022թ.

Կ.Տ.